

شاهنامه در ادبیات کودک و نوجوان از مشروطه تا سال 1385

مریم جلالی

رساله‌ی دکتری در رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی

دانشگاه فردوسی مشهد،

استاد راهنما دکتر مه‌دخت پورخالقی چترودی

استاد مشاور

دکتر مرتضی خسرونژاد

چکیده

در این پژوهش به گردآوری و تحلیل و بررسی ادبی آثاری که در یک صد سال اخیر با توجه به شاهنامه‌ی فردوسی برای کودکان و نوجوانان در کتاب‌ها و نشریات نوشته شده است، پرداخته-ایم.

نتایج به دست‌آمده در بخش نخست، نشان می‌دهد پرکاربردترین نوع اقتباس محتوایی «بازنویسی» و پربسامدترین نوع اقتباس نگارش «اقتباس از نظم به نثر» است. در بررسی، ارتباط متون اقتباس شده با گروه سنی کودکان و نوجوانان را در نظر گرفته و به این نتیجه رسیده‌ایم که گروه سنی «ج» و «د» مخاطبین اصلی اقتباس کنندگان شاهنامه هستند.

در بخش دوم به بررسی ادبی آثار اقتباس شده پرداخته‌ایم. نخست قسمت نشریات از کتاب‌ها جداسازی شده و متون نثر، نظم و نمایشی به شکل مجزا مورد تحلیل قرار گرفته است. در جداسازی گروه داستانی از غیرداستانی نیز به این نتیجه رسیده‌ایم که بخش داستانی متون منثور، پربسامدترین نوع نوشته‌های ادبی در آثار مقتبس از شاهنامه برای کودکان و نوجوانان و نوشته‌های مقتبس از شاهنامه در کتاب‌ها بیش از نشریات است.

به طور کلی اقتباس از شاهنامه‌ی فردوسی تا دهه‌ی سی بسیار ناچیز بوده و از دهه‌ی پنجاه افزایش یافته و از دهه‌ی هفتاد به این سو نیز این افزایش سه برابر شده است.

این رساله به منزله‌ی نخستین دایره‌المعارف جامع از آثاری است که در یک صد سال اخیر با توجه به شاهنامه‌ی فردوسی برای کودکان نوشته شده است.